

Nr 27

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring i införsellagen (1968:621);

beslutad den 9 oktober 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

G.E. STRÄNG

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att sjukpenning och annan liknande dag ersättning skall kunna tas i anspråk genom införsel inte bara som f.n. för underhållsbidrag och vissa kommunala bidragsfordringar utan även för övriga införselbara fordringar, dvs. skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1976.

Förslag till**Lag om ändring i införsellagen (1968: 621)**

Härigenom föreskrives i fråga om införsellagen (1968: 621)
dels att i 28 § och punkt 4 övergångsbestämmelserna ordet "Konung-
 en" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Genom införsel får tagas i anspråk

1. arbetstagares avlöning, vare sig den utgår i form av tidlön, ackordsersättning, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares,
3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent, mönster-
 rätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk
 eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse,
4. vad som utgår såsom pension eller livränta.

Med livränta skall vid tillämpning av lagen, *såvitt angår införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2*, jämställas sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

Med livränta skall vid tillämpning av lagen jämställas sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

För vissa fall när skälig lön för gäldenärens arbete ej utgår gäller särskilda bestämmelser i 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Senaste lydelse 1971: 397.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-10-09

Närvarande: statsrådet Sträng, ordförande, och statsråden Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Geijer

Proposition med förslag till lag om ändring i införsellagen (1968:621)

1 Inledning

Enligt nuvarande exekutionsrättsliga regler kan sjukpenning och liknande dagersättning tas i anspråk genom införsel för underhållsbidrag och vissa kommunala bidragsfordringar. För andra fordringar, som i princip är införselberättigade, nämligen skatter och allmänna avgifter samt böter och viten, får däremot införsel inte ske i ersättning av nämnda slag. Utmätning får i allmänhet inte ske av sjukpenning eller liknande dagersättning.

Riksskatteverket (RSV) har i skrivelse den 29 november 1974 tagit upp frågan om exekution i sjukpenning och föreslagit att möjligheten till sådan exekution vidgas såvitt gäller skattefordringar m.m. RSV har begärt att behövliga lagändringar genomförs snarast möjligt och utan att man avvaktar det pågående arbetet på en ny utsköningsbalk.

Med anledning av RSV:s framställning har frågan om exekution i sjukpenning och andra liknande ersättningar behandlats i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1975:13) angående införsel i sjukpenning m.m. I promemorian föreslås viss ändring i införsellagen (1968:621)¹.

¹ Förslaget är likalydande med det i propositionen framlagda lagförslaget.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av hovrätten för Västra Sverige, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), RSV, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), länsstyrelserna i Jönköpings och Göteborgs och Bohus län, kronofogdemyndigheterna i Stockholms, Malmö, Örebro och Östersunds distrikt, Föreningen Sveriges kronofogdar, Försäkringskassaförbundet, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR.

AMS har, i enlighet med remissen, begränsat sitt yttrande till frågan om införsel m.m. i arbetslöshetsersättning. Länsstyrelsen i Jönköpings län har till sitt yttrande fogat anteckningar från diskussion med bl.a. kronofogdar i länets kronofogdedistrikt. Försäkringskassaförbundet har överlämnat yttranden från 15 av landets allmänna försäkringskassor.

2 Gällande rätt m.m.

2.1 Införsel

Exekutionsformen införsel innebär att en gäldenärs avlöning som inestår hos arbetsgivaren tas i anspråk för hans skulder genom att utmätningsmannen ålägger arbetsgivaren att innehålla viss del av förfallande poster och tillställa utmätningsmannen beloppen. Med avlöning likställs vissa andra ersättningar för arbetsinsats, royalty och liknande samt pension och livränta.

Under förarbetena till den tidigare lagen (1917:380) om införsel i avlöning, pension eller livränta diskuterade den dåvarande lagberedningen om inte införsel borde medges även i vissa med pension och livränta besläktade inkomster, bl.a. sjukhjälp enligt då gällande bestämmelser om ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete eller för skada ådragen under militärtjänstgöring eller enligt lagen (1910:77 s. 1) om sjukkassor. Beredningen föreslog dock inte några bestämmelser härom och åberopade därvid att de belopp som skulle kunna tas ut genom införsel i sådana ersättningar antagligen skulle bli ytterst obetydliga, medan bestämmelsernas tillämpning i många fall skulle vara förenad med inte ringa svårigheter. Beträffande sjukhjälp framhöll beredningen också att denna i regel utgick endast under en kortare tid. I enlighet härmed kom lagen, i fråga om inkomster vari införsel kunde äga rum, att omfatta endast avlöning samt pension och livränta.

Med anledning av vissa uttalanden av riksdagens revisorer anhöll riksdagen år 1944 att Kungl. Maj:t skulle överväga frågan om införsel i sjukpenning (rskr 1944:455 punkt 3). Framställningen föranledde socialvårdskommittén att i sitt betänkande (SOU 1951:25) nr XIX med

förslag till yrkesskadeförsäkringslag m.m. föreslå sådan ändring i införsellagen att införsel skulle kunna äga rum i dagersättning som utgick i anledning av olycksfall eller sjukdom. Förslaget upptogs dock inte till behandling i denna del. Ärendet överlämnades till utredningen för förberedande översyn av utsökningslagen m.m. och övertogs, sedan utredningen hade upphört, av lagberedningen.

Beredningen tog upp frågan i betänkandet (SOU 1961:53) Utsökningsrätt I (s. 27 och 139) och anförde därvid bl.a. följande. Med hänsyn till att sjukpenning och därmed jämställbar ersättning i allmänhet utgick med relativt lågt belopp kunde man inte vänta sig att några större summor skulle inflyta om införsel medgavs i dessa ersättningar, men å andra sidan fick man beakta att sjukhjälp i regel var skattefri. Hade gäldenär inte försörjningsplikt mot annan än införselsökanden, måste utrymme ofta finnas för införsel, och även i åtskilliga andra fall borde det vara möjligt att utfå åtminstone någon del av underhållet. Det hade förekommit fall, då en person under lång tid hade åtnjutit kostnadsfri vård på sjukhus och samtidigt uppburit en relativt rundlig dagersättning allt under det att han helt försummat sin underhållsplikt. Såsom särskilt stötande framstod härvid det förhållandet att ersättningen delvis var bestämd med hänsyn till försörjningsbördan. En rätt till införsel i sjukpenning även vid mera kortvariga sjukdomsfall skulle motverka missbruk av sjukförsäkringsförmånerna. – Enligt beredningens uppfattning förelåg inte något principiellt hinder mot införsel i sjukpenning och vad därmed kunde jämföras. I själva verket kunde dessa ersättningar jämföras med vanlig livränta, vari införsel hade kunnat erhållas alltifrån införsellagens tillkomst. Att likställa dessa ersättningar i införselhänseende tedde sig naturligt, eftersom man inom socialförsäkringen eftersträvade en samordning mellan olika ersättningsformer. Vissa praktiska komplikationer av införsel i sjukpenning kunde visserligen förutses, men dessa borde enligt beredningen kunna avhjälpas. För att ett system med införsel i sjukpenning skulle kunna fungera måste sålunda tillses att det inte ställde alltför stora krav på administrationen av den allmänna sjukförsäkringen samt utmätningmän och arbetsgivare. Det var angeläget att hålla antalet fall av införsel i sjukpenning inom måttliga gränser. Det kunde därför inte komma i fråga att låta pågående införsel i lön övergå till införsel i sjukpenning vid varje tillfälligt sjukdomsfall som gäldenären råkade ut för.

Beredningen föreslog att införsel skulle kunna erhållas i sjukpenning eller annan dagersättning som utgick på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Även om det i första hand var intresset att kunna ta ut underhållsbidrag som motiverade en sådan reform, saknades enligt beredningen tillräcklig anledning att göra undantag för skatter och böter.

I prop. 1963:52 angående partiella reformer inom utskökningsrätten godtog departementschefen (s. 21 och 187) förslaget såvitt det innebar att införsel för underhållsbidrag skulle få ske även i sjukpenning och annan därmed likställd dag ersättning. I fråga om förslaget att införsel skulle kunna äga rum i sjukpenning m.m. även för uttagande av skatter och allmänna avgifter samt böter och viten anförde departementschefen följande. Sjukpenning och övriga hithörande dag ersättningar hade närmast karaktären av bidrag till livsuppehållet för den försäkrade och de av honom beroende under den tid då den försäkrade på grund av sjukdom eller olycksfall var förlustig sin arbetsförmåga eller en väsentlig del därav. Med hänsyn bl.a. härtill kunde man hysa befogad tvekan rörande lämpligheten av att införselvägen ta sjukpenning och annan sådan dag ersättning i anspråk för gäldande av skatter, böter o.d. Härtill kom att införsel i sjukpenning och vad därmed jämställdes var dittills oprövat och att det därför svårligen lät sig göra att med fullständig säkerhet förutsäga hur möjligheten därtill skulle utfalla i praktiken. På grund härav hade departementschefen kommit till den uppfattningen att man i vart fall inte f.n. borde medge införsel i sjukpenning och därmed jämförlig dag ersättning mer än för uttagande av underhållsbidrag. Propositionen bifölls av riksdagen (1LU 1963:21 och rskr 207).

I följd härav infördes som andra stycke i 19 § dåvarande införsellag bestämmelse om att med underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta jämställdes sjukpenning eller annan dag ersättning som utgick på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. På grund av hänvisning i 20 § införsellagen blev den nya bestämmelsen även tillämplig på införsel för vissa kommunala bidragsfordringar.

I betänkandet (SOU 1964:57) Utskökningsrätt III lade beredningen fram förslag bl.a. till en ny införsellag. Bestämmelserna i 1917 års införsellag om införsel i sjukpenning och annan liknande dag ersättning togs, utan närmare motivering, upp i förslaget utan ändring i sak (1 § tredje stycket; jfr s. 104). Även i prop. 1968:130 med förslag till bl.a. ny införsellag togs de då gällande bestämmelserna upp i sak oförändrade (2 § andra stycket; jfr s. 97). Förslaget bifölls av riksdagen (1LU 1968:48 och rskr 362).

Beträffande bestämmelser i den nu gällande införsellagen (1968:621), vilka är av intresse i nu förevarande sammanhang, kan nämnas följande. Möjlighet till införsel är förbehållen vissa särskilda slag av fordringar. Enligt 1 § införsellagen får sålunda införsel äga rum för 1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken, 2. bidrag som tillkommer kommun för omhändertaget barn enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp, 3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs samt 4. böter och viten. Genom

införsel får enligt 2 § första stycket tas i anspråk 1. arbetstagares avlöning, vare sig den utgår i form av tidlön, ackordsersättning, provision eller annan gottgörelse, 2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares, 3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent, mönsterrätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse samt 4. vad som utgår såsom pension eller livränta. Enligt 2 § andra stycket skall vid tillämpning av lagen, såvitt angår införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran, med livränta jämställas sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. När införsel skall äga rum bestämmer utmätningssmannen dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle eller motsvarande tidpunkt beträffande annan förmån (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan, som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet), 10 § första stycket. Närmare bestämmelser om förbehållsbeloppets bestämmande finns inte. Beloppets storlek torde variera mellan olika kronofogdemyndigheter men brukar bestämmas med utgångspunkt i normalbeloppet för existensminimum vid skatteavdrag. Sistnämnda belopp ökas på en del håll med vissa kostnader, varför förbehållsbeloppet ofta är högre än existensminimum. I fråga om förhållandet till skatteavdrag gäller att införsel för underhållsbidrag har företräde framför skatteavdrag, medan skatteavdraget har företräde vid annan införsel (14 §). Vid införsel för olika slags fordringar gäller att fordringarna gruppvís har företräde i den ordning vari de har tagits upp i 1 §, dvs. först underhållsbidrag, därefter kommunala bidragsfordringar, därefter skatter och allmänna avgifter och sist böter och viten (15 § första stycket). Införsel går före utmätning, dock att införsel för böter eller vite skall ändras eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran (17 § första stycket). Beträffande införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket får regeringen föreskriva de avvikelser från införsellagens bestämmelser om förfarandet som föranleds av målens beskaffenhet (28 § första stycket). Sådana föreskrifter har meddelats i kungörelsen (1969:21) om införsel i sjukpenning m.m. (se nedan).

I fråga om de viktigaste ersättningar som numera omfattas av bestämmelsen om införsel i "sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning." kan framhållas följande. Hit hör i första hand sjukpenning enligt 3 kap. lagen (1962:381; omtryckt 1973:908) om allmän försäkring (AFL) samt sjukpenning och sjukpenningtillägg inom den frivilliga

sjukförsäkringen enligt 21 kap. AFL. Vidare omfattas sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL), militärer-sättningsförordningen (1950:261), förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civiltjänstförsvaret, förordningen (1954:250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m.m., lagen (1954:246) om krigsförsäkring för sjömän m.fl. och kungörelsen (1961:457) om ersättning på grund av medverkan i skyddsarbete vid olyckor i atomanläggningar m.m. Även ersättning enligt 19 § brandlagen (1974:80) för kroppsskada som har ådragits under räddningstjänst m.m. och ersättning till tillfällig smittbärare för inkomstbortfall enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare hör hit. Vidare omfattas sjukpenning och liknande ersättning på grund av privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Enligt nyssnämnda författningar kan också utgå ersättning för vissa kostnader, bl.a. utgifter för läkarvård, tandvård och sjukhusvård samt resor. Sådana ersättningsbelopp omfattas givetvis inte av bestämmelsen.

Som har nämnts nyss har vissa särskilda bestämmelser om införsel i sjukpenning o.l. meddelats i kungörelsen om införsel i sjukpenning m.m. Bestämmelserna innebär bl.a. följande. Vid beslut om införsel i sjukpenning bestäms införselbeloppet och förbehållsbeloppet per dag (1 §). Sjukpenning enligt AFL för de fyra första dagarna av en sjukperiod, för vilka sjukpenning utgår, förbehålls gäldenären utan avdrag, om inte särskilda skäl föranleder annat. Är beslut meddelat om införsel i sjukpenning från allmän försäkringskassa och övergår gäldenären till annan sådan kassa, skall beslutet i fortsättningen iaktas av den kassan (3 §). Den förra kassan skall ofördröjligen tillställa den nya kassan beslutet och underrätta den kronofogdemyndighet hos vilken målet handläggs. Skall i stället för sjukpenning som har nämnts nu utgå annan ersättning enligt AFL eller ersättning enligt YFL, skall försäkringskassan snarast underrätta kronofogdemyndigheten. Bestäm-melsen i 94 § utsköningskungörelsen (1971:1098) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla när belopp inte har innehållits har inte tillämpning vid införsel i sjukpenning (4 §). Vad som i förevarande kungörelse sägs om sjukpenning har motsvarande tillämpning i fråga om annan dag ersättning som avses i 2 § andra stycket införsellagen (5 §).

2.2 Utmätning i lön o.l.

Sedan gammalt har funnits särskilda bestämmelser beträffande utmätning av avlöning och vissa liknande ersättningar. I samband med tillkomsten år 1968 av den nya införsellagen reformerades även löneutmätningen. Utmätning i lön o.l. sker numera i införselliknande former, dvs. arbetsgivaren eller motsvarande åläggs att innehålla och tillställa

utmättningsmannen viss del av förfallande poster, och åtskilliga bestämmelser i införsellagen har motsvarande tillämpning i fråga om sådan utmätning (67 a § UL). Flera väsentliga olikheter föreligger dock mellan införsel och löneutmätning. Institutet löneutmätning står till buds för alla slag av exigibla fordringar. I praktiken används sådan utmätning naturligtvis endast för indrivning av andra fordringar än sådana som får tas ut genom den mera effektiva exekutionsformen införsel. Genom utmätning i den ordning som nu avses får tas i anspråk arbetstagares avlöning som inestår hos arbetsgivaren, annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares, samt belopp vilka utgår som pension eller livränta (67 a och 67 d §§ UL). Utmätning som nu avses kan däremot inte äga rum i bl.a. sjukpenning och liknande ersättningsbelopp. Beträffande sådana ersättningar gäller i allmänhet förbud även mot annan utmätning (se 20 kap. 6 § AFL, 50 § YFL, 17 § militärer-sättningsförordningen, 9 § första stycket lagen om ersättning åt smittbärare jfrd med 20 kap. 6 § AFL samt 123 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal). Villkoren för utmätning i lön o.l. är avsevärt mera restriktiva än förutsättningarna för införsel. I huvudsak gäller följande. Förordnande om utmätning får med visst undantag inte meddelas, om det med skäl kan antas att gäldenären har gjort vad han har förmått för att betala skulden (67 b § 2). Förordnandet får omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom (67 b § 3). Liksom beträffande förbehållsbeloppet vid införsel finns inte heller i fråga om det utmättningsfria beloppet vid löneutmätning närmare föreskrifter om beloppets bestämmande. Praxis torde skilja sig ganska mycket mellan olika kronofogdemyndigheter. Även grunderna för bestämmande av beloppet synes variera. Det utmättningsfria beloppet brukar dock vara väsentligt högre än förbehållsbeloppet vid införsel. Under ett och samma kalenderår får utmätning, fränsett visst undantag, inte tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader, såvida inte gäldenären i utmättningsmålet har medgett att utmätning får pågå under längre tid (67 b § 4 och 5). Skatteavdrag har företräde framför utmätning (67 b § 7). Såsom har framhållits i det föregående går införsel före utmätning, dock att införsel för böter eller vite skall ändras eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran (17 § första stycket införsel-lagen, jfr 67 b § 7 andra punkten UL). Avlöning eller annan förmån som inte får utmätas medan den inestår hos annan får inte heller utmätas förrän dagen efter det att den har utbetalats (67 e §).

Under förarbetena till den nya lagstiftningen om löneutmätning diskuterades om sjukpenning och därmed jämställd dagersättning

borde kunna utmätas enligt reglerna för löneutmätning (SOU 1964:57 s. 276 och prop. 1968:130 s. 162). Lagberedningen, som påpekade att sjukpenning o.l. genom särskilda bestämmelser var fritagna från utmätning så länge ersättningen inestod hos den som skulle utbetala ersättningen, framhöll att beredningen inte hade funnit anledning föreslå att utmätning skulle få ske ens under de förutsättningar och i den begränsade omfattning som skulle gälla i fråga om lön. Med hänsyn till att det mestadels rörde sig om små belopp skulle för övrigt, anförde beredningen vidare, en möjlighet till utmätning enligt reglerna för löneutmätning sakna praktisk betydelse.

2.3 Närmare om sjukpenning och andra liknande dagersättningar

Den grundläggande författningen på området är AFL. Den som är försäkrad enligt AFL är berättigad till sjukpenning vid sjukdom, som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan utgår hel sjukpenning och i annat fall halv sjukpenning. Vid tillkomsten av AFL ansågs att sjukpenningen skulle kompensera i princip minst två tredjedelar av den försäkrades inkomstbortfall efter skatteavdrag. Sjukpenningen kunde dock uppgå till högst 28 kr per dag. Från den 1 januari 1967 höjdes sjukpenningen överlag, varvid den skulle ersätta i genomsnitt 80 % av nettotinkomsten. Sjukpenningen kunde dock inte uppgå till högre belopp än 52 kr per dag. År 1973 reformerades sjukpenningförsäkringen. Därvid höjdes sjukpenningbeloppet, samtidigt som sjukpenningförmånerna i princip gjordes skattepliktiga. Hel sjukpenning per dag utgör numera 90 % av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst, delad med 365. Därvid bortses från inkomst i den mån den överstiger sju och en halv gånger det basbelopp som gällde vid årets ingång. Den högsta sjukpenninggrundande inkomsten uppgår f.n. till 67.500 kr och sjukpenning kan f.n. uppgå till högst 166 kr per dag. Den som har årsinkomst som understiger 4.500 kr är inte sjukpenningförsäkrad. Han kan likväl genom den s.k. hemmamakeförsäkringen under vissa förutsättningar erhålla sjukpenning, vilken då uppgår till åtta kr per dag och inte är skattepliktig. - Den tidigare moderskapspenningen och tilläggs-sjukpenningen vid barnsbörd har ersatts av föräldrapenning. Denna uppgår till lägst 25 kr per dag. Till försäkrad som är berättigad till sjukpenning med högre belopp utgår föräldrapenningen som regel med samma belopp som sjukpenningen. Föräldrapenningen är skattepliktig. Rätt till sjukpenning har också införts för den av föräldrarna som behöver avstå från förvärvsarbete för att vårda sjukt barn och för fader som behöver ta vård om barn i samband med att ytterligare barn föds. Förmånen får utgå för högst tio dagar per familj och år. Även

sådan sjukpenning är skattepliktig. – Försäkrad kan under vissa förutsättningar frivilligt försäkra sig hos allmän försäkringskassa för sjukpenning eller sjukpenningtillägg. Frivillig sjukpenningförsäkring kan avse ett belopp om högst 20 kr per dag. Beloppet är inte skattepliktigt.

Den som drabbas av yrkesskada är berättigad till ersättning enligt YFL. Yrkesskadad som omfattas av sjukförsäkringen enligt AFL har rätt att under viss s.k. samordningstid, längst 90 dagar, få ersättning enligt samma grunder som vid annan sjukdom. Försakar olycksfall eller annan skadlig inverkan sjukdom efter samordningstiden, utgår sjukpenning, vilken då inte skall understiga den sjukpenning som skulle ha utgått om skadan inte hade utgjort yrkesskada. Yrkesskadad som inte är sjukpenningförsäkrad enligt AFL erhåller sjukpenning med belopp som motsvarar vad han skulle ha uppburit, om han hade varit sjukpenningförsäkrad. I sådant fall är f.n. högre årlig arbetsförtjänst än 45.000 kr inte förmånsgrundande. Ersättning motsvarande högst hel sjukpenning kan också utgå till den som måste avhålla sig från arbete för att yrkesskada inte skall uppstå, återuppstå eller förvärras. Nämnda ersättningar enligt YFL utgör skattepliktig inkomst. Den som uppbär sjukpenning enligt YFL har under vissa förutsättningar också rätt att erhålla vårdbidrag om högst fem kr per dag. Vårdbidraget är inte skattepliktigt. Även enligt YFL kan meddelas frivillig försäkring. I fråga om ersättning på grund av frivillig yrkesskadeförsäkring gäller i huvudsak samma regler som för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen, om inte rätten till ersättning har begränsats i försäkringsavtalet. Ersättningen är skattepliktig.

Värnpliktig m.fl. som i fredstid drabbas av skada eller sjukdom under militärtjänstgöring eller liknande förhållanden har enligt militärsättningsförordningen rätt till ersättning av allmänna medel med bl.a. sjukpenning. Sjukpenning utgår dock inte för tjänstgöringstiden. I fråga om sjukpenningens storlek har AFL:s bestämmelser motsvarande tillämpning. Därvid får emellertid vid beräkning av den skadades årliga arbetsförtjänst hänsyn inte tas till belopp som överstiger f.n. 45.000 kr, medan arbetsförtjänsten å andra sidan inte får sättas lägre än f.n. 22.500 kr. Utöver sjukpenning enligt militärsättningsförordningen kan den skadade erhålla sjukpenning enligt AFL, om och i den mån han är berättigad till högre sådan ersättning. Värnpliktig som under grundutbildning eller viss annan utbildning eller inom viss tid därefter har ådragit sig sjukdom som inte berättigar till ersättning enligt det tidigare sagda kan erhålla särskild sjukpenning. Denna beräknas på en antagen arbetsförtjänst av f.n. 22.500 kr om året men skall minskas med sjukpenning som utgår enligt AFL eller YFL. Sjukpenning enligt militärsättningsförordningen utgör skattepliktig inkomst. Den som uppbär sjukpenning enligt nämnda förordning har

under vissa förutsättningar också rätt att erhålla vårdbidrag om högst fem kr per dag. Vårdbidraget är inte skattepliktigt.

Enligt lagen om ersättning åt smittbärare är tillfällig smittbärare, som på grund av myndighets ingripande underkastas inskränkning i sitt arbete, berättigad till ersättning av statsmedel för inkomstbortfall. Ersättning till den som omfattas av sjukförsäkring enligt AFL utgår i princip med det högsta belopp som han skulle ha erhållit i sjukpenning och sjukpenningtillägg enligt AFL. Beträffande den som inte omfattas av sjukförsäkring enligt AFL utgår ersättning med belopp som han skulle ha erhållit om han hade varit sjukpenningförsäkrad. Ersättningen är skattepliktig.

AFL:s resp. YFL:s bestämmelser om sjukpenning m.m. har, med vissa förbehåll, motsvarande tillämpning beträffande ersättningar enligt vissa andra författningar. Hit hör ersättning enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m.m., lagen om krigsförsäkring för sjömän m.fl., kungörelsen om ersättning på grund av medverkan i skyddsarbete vid olyckor i atomanläggningar m.m. och 19 § brandlagen. Även sjukpenning enligt dessa författningar är skattepliktig.

Enligt en undersökning som gjordes inför 1973 års sjukpenning-reform hade ca sju % av de sjukpenningförsäkrade enbart sjuklön från arbetsgivaren vid sjukdom, varvid gällde s.k. arbetsgivarinträde i sjukförsäkringen, medan ca 85 % av övriga försäkrade uppbar endast sjukpenning. För dem som uppbar enbart sjuklön – huvudsakligen stats- och kommunalanställda – varierade sjuklönen mellan 89 och 92 % av den ordinarie lönen och var beskattad. Som har framhållits i det föregående uppgår sjukpenningens kompensationsnivå numera till 90 % av bruttolönen dock med viss begränsning. Samtidigt som sjukpenning och liknande ersättningar med vissa undantag har gjorts skattepliktiga har de i samma mån blivit pensionsgrundande för tilläggs pension. Ett av syftena med sjukpenningreformen var att skapa ökad jämlikhet mellan grupper som enbart hade sjukpenning att lita till och andra grupper som uppbar ersättning från arbetsgivaren vid sjukdom och olycksfall (prop. 1973:46 s. 95, 101 och 105). Sjukpenningen ansågs bli direkt jämförbar med sjuklön från arbetsgivaren genom de ändringar som skedde.

3 Förslag till utsköningsbalk och remissyttranden däröver

Genom betänkandet (SOU 1973:22) Utsköningsrätt XII har lagberedningen lagt fram förslag till utsköningsbalk, som avses skola ersätta bl.a. UL och införsellagen. De nuvarande bestämmelserna om införsel och om utmätning i lön o.l. har tagits upp i huvudsak oföränd-

rade i förslaget (4 och 8 kap.). Någon ändring föreslås inte beträffande möjligheten att ta i anspråk sjukpenning och liknande ersättningar (jfr 4 kap. 2 § andra stycket; se även s. 324 i betänkandet).

I yttranden över betänkandet har några remissinstanser, bl.a. RSV, framhållit att sjukpenning numera har karaktär av lön och ansett att sådan ersättning bör kunna tas i anspråk även genom införsel för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten, liksom genom utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön o.l. I några remissyttranden har framhållits att detsamma bör gälla föräldrapenning och arbetslöshetsunderstöd.

4 Riksskatteverkets framställning

I sin skrivelse den 29 november 1974 till justitiedepartementet har RSV framhållit följande. Sjukpenningen har numera karaktär av lön, vilket innebär att skatteavdrag görs vid utbetalningen. Den nya sjukpenningen är i princip likställd med sådan sjuklön som betalas av arbetsgivaren och i vilken införsel får äga rum för alla slags fordringar. Införsel bör därför kunna ske i sjukpenning för samtliga fordringar som omfattas av införselinstitutet. Om möjligheten till införsel i sjukpenning utvidgas på angivet sätt, bör av samma skäl även utmätning kunna äga rum i sjukpenning. Med hänsyn till kravet på ökad effektivitet i indrivningen av statens fordringar och på lika behandling av gäldenärer oberoende av i vilken form ersättning utgår vid sjukdom bör ändringarna inte anstå i avvaktan på utsökningsbalken. Många kronofogdemyndigheter har under hand till RSV framhållit angelägenheten av att ändring sker enligt det anförda. RSV hemställer därför att de föreslagna ändringarna genomförs snarast möjligt.

5 Departementspromemorian

I departementspromemorian behandlas till en början frågan om sjukpenning bör kunna tas i anspråk genom införsel även för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. I promemorian framhålls att sjukpenning enligt AFL numera är direkt jämförbar med sjuklön som utges av arbetsgivare. Sjukpenningens förhållandevis höga nivå utgör också skäl för att tillåta införsel i sjukpenning för nämnda fordringslag. Även rättviseskäl talar för en sådan ändring. Hänsyn till vad gäldenärens sjukdom kräver kan enligt promemorian tas vid bestämmande av förbehållsbeloppet. Utrymme för införsel för de nu aktuella fordringarna bör finnas t.ex. i fall då någon utan eller med ringa försörjningsbörda har hög sjukpenning. Den ifrågasatta utvidgningen av införselinstitutets tillämpningsområde kan också motverka

eventuella missbruk av sjukförsäkringsförmånerna samt ibland vara till fördel för gäldenären genom att sakutmätning kan underlätas. Anledning saknas enligt promemorian att göra skillnad mellan å ena sidan skatter och allmänna avgifter och å andra sidan böter och viten. Om införsel skall kunna ske i sjukpenning för samtliga införselbara fordringar, bör detsamma gälla andra liknande dagersättningar. Det merarbete för kronofogdemyndigheterna och försäkringskassorna som den diskuterade ändringen torde medföra behöver inte bli alltför betungande i förhållande till det förväntade resultatet. I promemorian föreslås därför att sjukpenning och andra liknande dagersättningar som avses i 2 § andra stycket införsellagen skall kunna tas i anspråk genom införsel för samtliga införselberättigade fordringar. Ändringen bör enligt promemorian genomföras utan avvaktan på ny utskönningslagstiftning.

Vad som har anförts som skäl för att införsel skall kunna ske i sjukpenning och andra liknande ersättningar för samtliga införselbara fordringar är enligt promemorian i huvudsak tillämpligt även på frågan om utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön bör kunna äga rum i sådana ersättningar. Med hänsyn till att det utmätningensfria beloppet skall vara avsevärt större än förbehållsbeloppet vid införsel torde emellertid enligt promemorian utrymme sällan finnas för utmätning i sjukpenning o.l. Vidare befaras merarbetet för kronofogdemyndigheterna och försäkringskassorna inte stå i rimlig proportion till det resultat som man kan räkna med. I promemorian framhålls också att en utvidgning av möjligheten till exekution i sjukpenning o.l. till att gälla även utmätning skulle föra med sig ganska omfattande författningsändringar, vilket knappast framstår som befogat med tanke på att ändringarna inte antas medföra större fördelar. Av bl.a. dessa skäl anses möjligheten att ta i anspråk sjukpenning o.l. i vart fall inte f.n. böra vidgas till att gälla även utmätning.

I promemorian berörs också frågan huruvida förmåner vid arbetslöshet, vilka inte f.n. kan bli föremål för införsel eller löneutmätning, bör kunna tas i anspråk genom införsel eller utmätning. Frågan anses emellertid inte böra tas upp i nu förevarande sammanhang.

6 Remissyttrandena

Förslaget i promemorian att sjukpenning och annan liknande dagersättning skall kunna tas i anspråk genom införsel även för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. Enligt *hovrätten för Västra Sverige* får den föreslagna reformen anses angelägen. *Kronofogdeföreningen* anser att förslaget skulle väsentligt förenkla och effektivisera

kronofogdemyndigheternas arbete med de allmänna målen. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* framhåller att de restförda skattebeloppen har ökat betydligt de senaste åren och att det numera krävs att indrivningsmyndigheterna arbetar mycket snabbt och effektivt. Indrivningsarbetet har också under senare år blivit alltmera komplicerat och målen svårare, samtidigt som betalningsmotståndet har ökat. Införselinstitutet är enligt kronofogdemyndigheten utan tvekan ett effektivt och enkelt indrivningsmedel. Det är dessutom ofta den enda exekutionsform som ger resultat. Man bör visserligen inte överskatta den praktiska vinsten av den föreslagna utvidgningen av införselinstitutets tillämpningsområde. Kronofogdemyndigheten är dock övertygad om att en inte oväsentlig vinst kommer att uppnås om förslaget genomförs. Kronofogdemyndigheten anser det synnerligen angeläget att ändringen genomförs snarast möjligt.

I fråga om de närmare skälen för förslaget understryker flera remissinstanser särskilt att sjukpenningbeloppet har höjts och att sjukpenningen har blivit jämförbar med sjuklön från arbetsgivare, vilken kan tas i anspråk för samtliga införselberättigade fordringar.

Länsstyrelsen i Jönköpings län framhåller att sjukdom visserligen som regel innebär en försämrad situation, som minskar gäldenärens möjligheter att fullgöra sina förpliktelser. Detta bör dock beaktas vid verkställigheten på samma sätt som i andra motsvarande situationer och inte genom ett generellt undantag. Länsstyrelsen förutsätter också att hela dagersättningen förbehålls gäldenären under den första delen av sjukperioden. *Kronofogdeföreningen* anser också att den enskildes intressen vid sjukdom kan tillgodoses genom införsellagens bestämmelser om förbehållsbelopp. *TCO* understryker särskilt att vid bestämmande av förbehållsbeloppet hänsyn verkligen tas till de ökade utgifter i form av bl.a. kostnader för läkarvård och annan vård som en sjukdom medför. *RFV* utgår från att den garanterade sjukpenningen om åtta kr per dag som tillkommer hemmamaake m.fl. och den frivilliga sjukpenningen om högst 20 kr per dag alltid skall förbehållas gäldenären. Verket förutsätter också att införsel inte skall kunna ske under de fyra första sjukdagarna.

Utrymmet för införsel i sjukpenning för skatter, böter o.l. berörs närmare av *kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt*, som anser att sådant utrymme ofta finns när gäldenären inte har någon försörjningsplikt. Möjligheten till sådan införsel skulle vara särskilt värdefull vid långvarig sjukdom. Kronofogdemyndigheten framhåller vidare att en del hantverkare arbetar under enkla former och för olika arbetsgivare och att de då är oåtkomliga för införsel. Även dessa, som inte sällan är betalningsovilliga och saknar utmättningsbara tillgångar, skulle man vid sjukdom i viss mån kunna komma till rätta med.

De nuvarande reglerna har enligt *kronofogdeföreningen* medfört att

illojala skattskyldiga har kunnat genom sjukskrivning åtnjuta avsevärda förmåner samtidigt som de har undandragit sig att betala sina skulder. Denna grupp av gäldenärer har varit tillräckligt stor för att vålla kronofogdemyndigheterna betydande svårigheter vid indrivningen. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* upplyser att kronofogdemyndigheterna i länet har framfört misstankar om att sjukskrivning i viss utsträckning utnyttjas för att undgå betalning av skatteskulder. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* anser att den nuvarande ordningen innebär viss risk för missbruk av sjukförsäkringsförmånerna. Även *Försäkringskassaförbundet* menar att förslaget kan bidra till att minska möjligheterna till missbruk.

Frågan om den föreslagna ändringen kan befaras medföra ett betungande merarbete för berörda myndigheter diskuteras i några remissyttranden. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller att bestämmelserna om införsel i sjukpenning o.l. för uttagande av underhållsbidrag m.m. synes ha fungerat bra i tillämpningen. Hovrätten upplyser också att enligt kronodirektören vid kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt torde den föreslagna utvidgningen till skatter, böter m.m. inte medföra några större problem från administrativ synpunkt. *Kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt* uppger att under den tid som införsel för underhållsbidrag har förekommit i sjukpenning har inte märkts några större praktiska eller andra problem. Om förslaget genomförs, kommer enligt kronofogdemyndigheten antalet fall av införsel i sjukpenning för skatter, böter o.l. helt säkert att hållas inom måttliga gränser och försäkringskassorna kommer inte att vållas större bekymmer. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar dock för sin del att besvär till överexekutor i länet över införselbeslut redan f.n. anförs i ganska stor utsträckning och att dessa mål ofta är svårhanterliga.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att den allmänna sjukpenningen starkt har begränsat det utrymme som täcks av privat sjukförsäkring samt att karenstiderna dessutom har förlängts. Privat försäkring torde därför inte beröras i någon nämnvärd omfattning av förslaget. Förbundet förordar att bestämmelsen om införsel i sjukpenning jämkas på så sätt att införsel i första hand skall ske i den allmänna sjukpenningen och ersättning enligt privat försäkring tas i anspråk i andra hand. Enligt förbundet skulle detta bli administrativt enkelt.

RFV vänder sig mot uttalandet i promemorian att föräldrapenning enligt AFL omfattas av den nuvarande bestämmelsen i 2 § andra stycket införsellagen om införsel för underhållsbidrag m.m. i sjukpenning och liknande dagersättningar. Verket, som hänvisar till motivuttalanden till 1963 års ändringar i dåvarande införsellag, menar att föräldrapenningen kan intill garantinivån anses motsvara moder-

skapspenningen och vara avsedd att täcka även vissa kostnader som föranleds av barnsörden. Den nuvarande bestämmelsen om införsel i sjukpenning och liknande ersättningar är enligt verket inte tillämplig på föräldrapenning. Verket anser dock att föräldrapenning i den mån den utgår med belopp över garantinivån bör kunna likställas med sjukpenning. I så fall bör emellertid detta särskilt anges i införsellagen. Även *Försäkringskassförbundet* anser att den nuvarande bestämmelsen om införsel i sjukpenning och liknande ersättningar inte omfattar föräldrapenning. Enligt förbundet omfattas inte heller sjukpenning vid vård av barn. Förbundet anser emellertid rimligt att dessa ersättningar jämföras med sjukpenning vid införsel. Förbundet anser vidare att det uttryck som i lagen används för att beskriva de ersättningar som jämföras med sjukpenning bör preciseras så att det klart framgår vilka ersättningar som avses.

Promemorians ståndpunkt att möjligheten att ta i anspråk sjukpenning och liknande ersättningar i vart fall inte f.n. bör vidgas till att gälla även utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön har godtagits av flertalet remissinstanser. Till de remissinstanser som uttryckligen ansluter sig till nämnda uppfattning hör *hovrätten för Västra Sverige*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *kronofogdemyndigheterna i Stockholms och Örebro distrikt*, *kronofogdeföreningen* och *Försäkringskassförbundet*.

Hovrätten för Västra Sverige anser visserligen att sjukpenning av principiella skäl bör vid utmätning jämföras med avlöning, pension och livränta. Med hänsyn till att det utmätningens fria beloppet är högt och utmätningen är tidsbegränsad kan en sådan ändring dock väntas få ringa praktisk betydelse. Den kan enligt hovrätten också förmodas medföra stort merarbete för kronofogdemyndigheterna. Även *Försäkringskassförbundet* anser att utrymme sällan skulle finnas för utmätning i sjukpenning. Enligt förbundet skulle vidare merarbetet för bl.a. försäkringskassorna inte stå i rimlig proportion till resultatet. Inte heller *kronofogdemyndigheten i Örebro distrikt*, som medger att vissa skäl talar för att utmätning bör kunna ske i sjukpenning och liknande ersättningar, anser att några större fördelar skulle vinnas med en sådan ändring. *Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt*, som principiellt anser att utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön o.l. bör kunna ske av sjukpenning och liknande ersättningar, framhåller att reglerna för löneutmätning är sådana att löneutmätning är arbetskrävande för kronofogdemyndigheten samtidigt som den inte är särskilt effektiv. Så länge de nuvarande reglerna består finns enligt kronofogdemyndigheten inte anledning att utvidga sådan utmätningens tillämpningsområde till sjukpenning och liknande ersättningar. Enligt *kronofogdeföreningen* skulle införande av möjlighet till utmätning i sjukpenning kräva ökade personalresurser hos kronofogdemyndighe-

terna. Dessutom skulle det ekonomiska resultatet sannolikt inte bli så stort. Det kan emellertid enligt föreningen finnas anledning att ompröva frågan i samband med arbetet på utsökningsbalken.

Ståndpunkten i promemorian beträffande utmätning i sjukpenning och liknande ersättningar kritiserar av *RSV, socialstyrelsen* och *kronofogdemyndigheterna i Malmö* och *Östersunds distrikt*. *RSV* kan inte dela uppfattningen att utrymme sällan torde finnas för utmätning i sjukpenning o.l. Sjukpenningbeloppet är numera så högt att löneutmätning skulle kunna ske i de förhållandevis många fall då gäldenären har låg bostadskostnad och liten eller ingen försörjningsbörda. *RSV* vill emellertid framhålla att ändring beträffande möjligheten till införsel är mera angelägen. Även *kronofogdemyndigheten i Östersunds distrikt* ifrågasätter riktigheten av påståendet att utrymme sällan skulle finnas för utmätning i sjukpenning o.l. Enligt kronofogdemyndigheten skulle otvivelaktigt relativt stora grupper gäldenärer, däribland ensamstående utan försörjningsbörda och egna företagare, mycket väl kunna komma i fråga för utmätning i sjukpenning o.l. Enligt kronofogdemyndighetens erfarenhet är det inte ovanligt att gäldenär som har blivit föremål för utmätning i lön mycket snart låter sjukskriva sig. Införande av möjlighet till utmätning i sjukpenning o.l. synes inte behöva medföra nämnvärt merarbete för kronofogdemyndigheterna. *Kronofogdemyndigheten i Malmö distrikt* understryker att sjukpenningen numera är att anse som sjuklön och att sjuklön kan bli föremål för löneutmätning. Enligt kronofogdemyndigheten är det ett jämlikhetskrav att även sjukpenning kan tas i anspråk genom utmätning. Myndigheten anser det inte heller rimligt t.ex. att staten kan utnyttja sjukpenningen för att driva in böter medan den som är berättigad till skadestånd för samma brott kanske inte har möjlighet att få ut sin fordran. Eventuella svårigheter vid författningsändringarna får inte hindra en reform, som av andra skäl kan anses befogad. Införande av möjlighet till utmätning i sjukpenning m.m. torde enligt kronofogdemyndigheten inte bli alltför betungande. Liksom vid införsel kan vidgade möjligheter att ta i anspråk sjukpenning medföra att kronofogdemyndigheten i en del fall kan undgå arbete med att förrätta saktutmätning och att sälja egendom. Om gäldenär under pågående utmätning i lön blir sjuk, kan utmätning ske i sjukpenningen i stället för att kronofogdemyndigheten måste avvakta att gäldenären på nytt uppstår lön. Målen skulle därigenom kunna avslutas snabbare i en del fall. Hos egna företagare som driver rörelse i form av aktiebolag kan löneutmätning ofta inte ske, eftersom lönen påstås vara minimal. Trots detta kan vid sjukdom utgå en förhållandevis hög sjukpenning, vilken bör kunna angripas genom utmätning. Härigenom skulle enligt kronofogdemyndigheten den krets som kan bli föremål för löneutmätning avsevärt vidgas. *Socialstyrelsen* anser att de i promemorian anförda

skälen för att ändring inte bör göras i fråga om möjligheten till utmätning i sjukpenning o.l. inte är helt övertygande. Även om vissa praktiska skäl talar mot en ändring, är det enligt socialstyrelsen otillfredsställande att sjuklön och sjukpenning behandlas olika.

Uttalandena i promemorian om huruvida förmåner vid arbetslöshet bör kunna tas i anspråk genom införsel och utmätning berörs endast i ett fåtal remissyttranden. *AMS* och *hovrätten för Västra Sverige* godtar promemorians ståndpunkt att frågan inte bör tas upp i nu förevarande sammanhang. Däremot anser *socialstyrelsen* att även denna fråga borde ha tagits upp nu. Särskilt ersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring kan utgå med sådana belopp att i vissa fall införsel eller utmätning kan ske. Det finns enligt socialstyrelsen också så stora likheter och så många beröringspunkter mellan den allmänna sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen att det kan synas onödigt att i detta sammanhang göra skillnad mellan ersättningar enligt dessa försäkringssystem. Mot ståndpunkten i promemorian framhåller *RSV*, under åberopande av likheten mellan sjukpenning och arbetslöshetsersättning, det önskvärda i att i vart fall införsel kan ske i sådan ersättning.

7 Föredraganden

Enligt införsellagen (1968:621) kan införsel äga rum i sjukpenning för uttagande av underhållsbidrag och vissa kommunala bidragsfordringar som står underhållsbidragen nära. Med sjukpenning likställs därvid annan dag ersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Däremot får införsel inte ske i sjukpenning och liknande ersättningar för övriga införselbara fordringar, dvs. skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. Sjukpenning o.l. som inestår hos den myndighet som skall betala ut ersättningen kan inte heller tas i anspråk genom utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön o.l. Sådan utmätning sker i införselliknande former och står öppen för fordringar av alla slag. Innestående fordran på sjukpenning m.m. är i allmänhet fredad även från annan utmätning.

Sedan möjlighet att ta i anspråk sjukpenning genom införsel för underhållsbidrag m.m. infördes genom lagändring år 1963 har sjukpenningen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) väsentligt höjts till beloppet. Höjning skedde senast i samband med 1973 års reform av sjukpenningförsäkringen, samtidigt som sjukpenningen i princip gjordes skattepliktig och pensionsgrundande för tilläggs-pension. Sjukpenningen utgår numera med 90 % av den försäkrades inkomst upp till en årsinkomst som motsvarar sju och ett halvt basbelopp, f.n. 67.500 kr. Sjukpenningbeloppet kan i följd därav f.n. uppgå

till högst 166 kr om dagen. Motsvarande ändringar har skett beträffande liknande ersättningar enligt vissa andra författningar, bl.a. lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL).

I särskild framställning till justitiedepartementet har riksskatteverket (RSV) begärt lagändringar som gör det möjligt att ta i anspråk sjukpenning genom införsel även för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten samt genom utmätning för andra fordringar i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön. Liknande yrkanden har framställts i några remissyttranden över lagberedningens förslag till utsokningsbalk. Några remissinstanser har därvid framhållit att detsamma bör gälla föräldrapenning och arbetslöshetsunderstöd.

I en departementspromemoria (Ds Ju 1975:13) som har upprättats med anledning av RSV:s skrivelse har föreslagits att införsel skall kunna äga rum i sjukpenning och liknande dagersättningar för samtliga införselbara fordringar. Däremot har ansetts att möjligheten att ta i anspråk sådana ersättningar i vart fall inte f.n. bör vidgas till att gälla även utmätning. Förslaget beträffande införsel har godtagits av samtliga remissinstanser, medan promemorians ståndpunkt i fråga om utmätning har fått ett mera blandat mottagande.

För egen del vill jag framhålla att sjukpenning enligt AFL efter 1973 års reform av sjukpenningförsäkringen kan anses direkt jämförbar med sjuklön som utges av arbetsgivare. Sjuklön kan, i likhet med lön i övrigt, tas i anspråk genom införsel för samtliga införselberättigade fordringar. Det förhållandet att sjukpenningen har gjorts skattepliktig och höjts i motsvarande mån utgör visserligen inte utan vidare anledning att införa möjlighet till införsel i sjukpenning även för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten, eftersom skatteavdrag har företrädare framför införsel för dessa fordringar. Sjukpenningens förhållandevis höga nivå och dess likhet även i övrigt med sjuklön utgör emellertid skäl att tillåta införsel i sjukpenning även för nämnda slag av fordringar. Från rättvisesynpunkt kan anföras att gäldenärer bör behandlas lika, vare sig ersättningen under sjukdom utgår i form av sjuklön från arbetsgivaren eller som sjukpenning från det allmänna. Av sjukpenningens ändrade karaktär följer också att vad som vid införandet av möjligheten till införsel i sjukpenning för underhållsbidrag m.m. främst åberopades mot att utsträcka möjligheten till skatter, böter o.l. – att sjukpenningen närmast hade karaktär av bidrag till den försäkrades och hans familjs livsuppehälle – inte längre utgör skäl mot en sådan utvidgning.

Eftersom sjukpenningen numera får anses jämställd med lön (sjuklön), bör den sjukpenningberättigades sjukdom inte i och för sig utgöra hinder mot att sjukpenningen tas i anspråk genom införsel för skatter, böter o.l. Införselgäldenär skall givetvis liksom hittills alltid förbehållas ett belopp för eget underhåll och familjens behov m.m. Vid

bestämmande av förbehållsbeloppet kan tillbörlig hänsyn tas till vad gäldenärens sjukdom kräver beträffande hans underhåll. Mindre sjukpenningbelopp torde alltid i sin helhet omfattas av förbehållsbeloppet. I likhet med vad som f.n. gäller om införsel i sjukpenning för underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar bör dessutom sjukpenningen för de fyra första dagarna av en sjukperiod som regel förbehållas gäldenären utan avdrag.

Efter skatteavdrag och avdrag för förbehållsbeloppet torde ofta inte finnas något överskjutande belopp som kan tas i anspråk för skatter, böter o.l. Ibland bör emellertid finnas utrymme även för införsel för nu aktuella fordringar, t.ex. i fall då någon med ingen eller ringa försörjningsbörda har hög inkomst och i följd därav även hög sjukpenning.

Införande av möjlighet att ta i anspråk sjukpenning genom införsel för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten bör enligt min mening också kunna motverka eventuella tendenser till missbruk av sjukförsäkringsförmånerna som föranleds av att sjukpenningen f.n. är *fredad från införsel för sådana fordringar*. Sådan möjlighet synes också ibland kunna vara till fördel för gäldenären. Om inte införsel kan äga rum för nämnda fordringar, kan det nämligen bli aktuellt att göra vanlig sakutmätning, om gäldenären har utmättningsbar egendom. Exekutiv försäljning av utmätt egendom ger ofta dåligt resultat och kan därför innebära värdeförstöring för ägaren.

Om möjligheten att ta i anspråk sjukpenning genom införsel vidgas utöver underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar, torde anledning saknas att göra skillnad mellan å ena sidan skatter och allmänna avgifter och å andra sidan böter och viten.

I fall införsel skall kunna äga rum i sjukpenning enligt AFL för samtliga slag av införselbara fordringar, bör detsamma gälla liknande ersättningar enligt andra författningar som har nämnts i det föregående och vilka omfattas av den nuvarande bestämmelsen i 2 § andra stycket införsellagen. Även dessa ersättningar har ändrats på i princip samma sätt som sjukpenningen enligt AFL. Även sjukpenning m.m. enligt privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring bör omfattas. Det förhållandet att sjukpenning m.m. i vissa särskilda fall (se avsnitt 2.3) inte är skattepliktig utgör inte tillräcklig anledning att göra undantag för sådan ersättning, låt vara att ersättningsbeloppen i dessa fall i regel är så låga att det i praktiken endast sällan kan komma i fråga att ta dem i anspråk.

Det hittills anförda talar starkt för att möjlighet bör införas till införsel i sjukpenning och liknande ersättningar för samtliga införselbara fordringar. Vid bedömning av om en sådan lagändring bör ske måste emellertid hänsyn tas också till det merarbete som reformen kan medföra för kronofogdemyndigheterna och de allmänna försäkrings-

kassorna. Som har framhållits i det föregående torde utrymme för införsel i sjukpenning o.l. för skatter, böter m.m. ofta saknas. Man synes emellertid inte behöva befara att merarbetet för de berörda myndigheterna skall bli alltför betungande i förhållande till vad reformen kan väntas inbringa. Som redan har nämnts bör dagersättningen för de första dagarna som ersättning utgår som regel förbehållas gäldenären i dess helhet även vid införsel för skatter, böter m.m. Det bör också beaktas att vidgade möjligheter att ta i anspråk sjukpenning m.m. kan medföra att kronofogdemyndigheterna i en del fall kan undgå arbete med att förrätta sakutmätning och att sälja utmätt egendom. De allmänna målen bör också kunna avslutas snabbare i en del fall. Det merarbete som kan uppkomma bör kunna bemästras inom ramen för nuvarande personalresurser. Hänsyn till myndigheternas arbetsförhållanden kan sålunda inte anses utgöra skäl mot den ifrågasatta reformen.

På grundval av lagberedningens förslag till utsökningsbalk m.m. pågår f.n. i justitiedepartementet arbete på en ny utsökningslagstiftning. En ny sådan lagstiftning torde emellertid inte kunna vara genomförd förrän om flera år. Eftersom den nuvarande ordningen synes medföra påtagliga olägenheter, föreligger därför anledning att genomföra behövlig lagändring utan avvaktan på ny utsökningslagstiftning.

Vad som i det föregående har anförts som skäl för att sjukpenning och liknande ersättningar bör kunna tas i anspråk genom införsel för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten är i huvudsak tillämpligt även på frågan om också utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön bör kunna äga rum i sådana ersättningar. Å andra sidan måste beaktas att det utmätningfria belopp som skall förbehållas gäldenären vid löneutmätning skall vara avsevärt större än förbehållsbeloppet vid införsel. Införande av möjlighet till utmätning i sjukpenning o.l. kan därför inte väntas inbringa några betydande belopp. I fråga om den omfattning i vilken löneutmätning förekommer kan nämnas att enligt en undersökning som har gjorts av RSV begärdes under det första halvåret 1973 utmätning i lön i 34.779 enskilda mål i hela landet, medan sådan utmätning kunde ske endast i 3.771 fall, dvs. 10,8 %. Det merarbete för kronofogdemyndigheterna och försäkringskassorna som en utvidgning av tillämpningsområdet för reglerna om löneutmätning skulle medföra kan befaras bli stort i förhållande till det ekonomiska resultat som man kan räkna med. En utvidgning av möjligheten till exekution i sjukpenning och liknande ersättningar till att gälla även utmätning skulle dessutom föra med sig ganska omfattande författningsändringar. Sådana ändringar bör inte utan starka skäl genomföras vid en tidpunkt då arbete pågår i justitiedepartementet på en ny utsökningslagstiftning. Här kan också nämnas

att även frånsett sjukpenning och liknande ersättningar föreligger inte f.n. full överensstämmelse mellan de inkomster som kan bli föremål för införsel resp. utmätning i den ordning som är föreskriven för utmätning i lön (jfr 2 § första stycket 3 införsellagen). Även om principiella skäl talar för att sjukpenning och liknande ersättningar bör kunna tas i anspråk även genom utmätning, bör av anförda skäl en sådan ändring i vart fall inte göras nu. Frågan bör emellertid tas upp på nytt i samband med arbetet på en ny utsökningslagstiftning, då även andra frågor beträffande löneutmätning skall prövas.

I samband med 1973 års sjukpenningreform förbättrades även förmånerna vid arbetslöshet, samtidigt som de gjordes skattepliktiga och pensionsgrundande för tilläggspension. Nämnade förmåner – dagpenning och kontant arbetsmarknadsstöd – faller inte under något av de inkomstslag vari f.n. införsel eller löneutmätning kan äga rum. Frågan huruvida förmåner vid arbetslöshet bör kunna tas i anspråk genom införsel och utmätning bör emellertid inte tas upp i detta sammanhang.

Jag föreslår sålunda att sjukpenning och andra liknande dag ersättningar som avses i 2 § andra stycket införsellagen skall kunna tas i anspråk genom införsel för samtliga införselberättigade fordringar. Detta kräver ändring av nämnda paragraf. Anledning saknas att, som en remissinstans har föreslagit, föreskriva att den allmänna sjukpenningen skall tas i anspråk i första hand och ersättning enligt privat försäkring först i andra hand. Ändringen av 2 § införsellagen bör träda i kraft den 1 januari 1976. Den kräver inte någon särskild övergångsbestämmelse. Samtidigt med nämnda ändring bör ordet "Konungen" i införsellagen bytas ut mot "regeringen".

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i införsellagen (1968:621). Förslaget har upprättats i samråd med chefen för socialdepartementet.

Beträffande tillämpningen av den vidgade möjligheten till införsel i sjukpenning m.m. vill jag understryka angelägenheten av att utmätningssmannen vid bestämmande av förbehållsbeloppet tar hänsyn till de ökade utgifter som sjukdom eller motsvarande tillstånd ofta för med sig för den som är berättigad till dag ersättningen.

Riksförsäkringsverket (RFV), som utgår från att den nuvarande bestämmelsen om införsel för underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar i "sjukpenning och annan dag ersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning" inte omfattar föräldrapenning enligt 3 kap. 12 § AFL, har ansett att föräldrapenning i den mån den överstiger garantinivån bör kunna likställas med sjukpenning. Försäkringskasseförbundet, som har samma uppfattning beträffande gällande rätt, har förordat att föräldrapenning i dess helhet jämställs med sjukpenning i införselavseende. Förbundet

har vidare hävdad att inte heller sjukpenning som enligt 3 kap. 9 § AFL utgår vid vård av barn f.n. kan tas i anspråk genom införsel för underhållsbidrag m.m. men förordat att även denna ersättning jämföras med ordinär sjukpenning. Med anledning härav får jag anföra följande. Som RFV har påpekat framhölls i förarbetena till 1963 års ändringar i dåvarande införsellag att grundpenning enligt den dåvarande lagen (1954:266) om moderskapshjälp, till skillnad från barntillägg och tilläggspenning enligt samma lag, inte omfattades av förslaget (SOU 1961:53 s. 143). I enlighet härmed torde, efter ikraftträdande av AFL, införsel inte ha kunnat ske i moderskapspenning men väl i den därtill anknutna tilläggsjukpenningen. Anledningen till att den tidigare grundpenningen resp. moderskapspenningen har ansetts inte kunna tas i anspråk genom införsel torde emellertid ha varit att dessa ersättningar har utgått som engångsbelopp och sålunda inte utgjort dagersättning. Föräldrapenningen utgår däremot som dagersättning. Inte heller i övrigt föreligger något skäl till att föräldrapenning inte bör omfattas av bestämmelsen i 2 § andra stycket införsellagen. Detsamma gäller sjukpenning vid vård av barn. Till jämförelse kan erinras om att bestämmelsen, som framgår av den tidigare redogörelsen, är tillämplig på åtskilliga ersättningar av social natur enligt olika författningar. Jag utgår sålunda från att den föreslagna bestämmelsen i 2 § andra stycket införsellagen är tillämplig på föräldrapenning och sjukpenning vid vård av barn. Anledning torde saknas att ändra de ordalag varigenom de ersättningar som kan bli föremål för införsel betecknas i 2 § införsellagen. Jag vill understryka att hänsyn till de merutgifter som barnsörden eller motsvarande förhållande föranleder givetvis skall tas vid bestämmande av förbehållsbeloppet. Utrymme för införsel för skatter, böter o.l. i föräldrapenning eller sjukpenning vid vård av barn torde därför ofta saknas.

8 Hemställen

Med hänvisning till vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslaget till lag om ändring i införsellagen (1968:621).

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.